

УДК 341.01

Людмила Шнит,

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ ЯК ПІДСТАВА ЕФЕКТИВНОГО ЗАХИСТУ Й РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНЯХ

У статті досліджено проблему бідності та її вплив на рівень життя людини, вказано негативні наслідки, до яких призводить бідність. Аналізується вплив рівня життя людини в бідності на стан виконання й дотримання її основоположних прав і свобод. На основі отриманих результатів зроблено відповідні висновки щодо врегулювання проблем подолання бідності.

Ключові слова: бідність, глобальна проблема, негативний вплив, держава, свобода, недотримання права, подолання проблем.

Постановка проблеми. Подолання бідності – запорука стабільного розвитку держави та зростання добробуту її громадян. У сучасний період – період стрімкого розвитку економік держав – питання бідності населення стає більш гострим. Так як вирішити цю проблему самостійно вони не можуть, це питання стає глобальним і потребує вирішення не лише на національному, а й на міжнародному рівнях.

Бідність може бути як причиною, так і наслідком порушення прав людини, а це означає, що не тільки невиконання прав людини може призвести до бідності, а й той факт, що бідність як така може спричинити ще більше порушення прав людини.

Аналізуючи прямі зв'язки між подоланням бідності й забезпеченням соціально-економічних і громадянських прав людини, варто відзначити, що існує чимало чинників, які призводять до збідніння. Найвагомішими серед них є дискримінація, нерівноправний доступ до ресурсів, соціальна й культурна стигматизація, які разом і призводять до порушення прав людини та приниження людської гідності.

Так як людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю як на національному рівні демократичних держав, так і на міжнародному рівнях, то вирішення цієї проблеми є ключовим питанням для відповідного рівня виконання прав і свобод людини.

Питання щодо подолання проблеми бідності на національному та міжнародному рівнях досліджували так вчені, як А. Сміт, Ч. Бут, Д. Рікардо, Ж. Прудон, Т. Мальтус, Р. Спенсер, Е. Реклю, К. Маркс, С. Раунті, В. Куценко, Н. Ільчина, Л. Черенко, Е. Лібанова, О. Палій, Ю. Саєнко й інші вчені.

Мета статті – визначити вплив бідності на життєдіяльність людини, визначити ключові негативні наслідки, до яких вона призводить

і запропонувати власне бачення вирішення поставленої проблеми.

Виклад основного матеріалу. Бідність – це проблема, яку можна вирішити, адже це питання соціальної справедливості й дотримання прав людини.

Право на захист від бідності закріплюється в ст. 25 Загальної декларації з прав людини 1948 року, в якій вказано, що кожна людина має право на рівень життя, гідний її самої та її сім'ї [1]. Але ст. 30 Європейської соціальної хартії 1996 року наголошує, що Сторони зобов'язуються: а) у рамках загального й узгодженого підходу вживати заходів для надання особам, які живуть або можуть опинитися в ситуації соціального відчуження чи бідності, а також членам їхніх сімей ефективного доступу, зокрема, до роботи, житла, професійної підготовки, освіти, культури та соціальної й медичної допомоги; б) переглядати ці заходи з метою їх коригування в разі необхідності [2]. Бідність зазвичай ділять на абсолютну або відносну бідність. В обох випадках визначено поріг бідності, або межа бідності, а люди, які знаходяться нижче за цю межу, вважаються бідними. Межа бідності часто визначається на основі встановлених мінімальних доходів.

У Європі бідність, як правило, вважається відносною, людина або сім'я вважається бідною, якщо її дохід і ресурси нижчі за ті, що вважаються адекватними або соціально прийнятними для суспільства, в якому вони живуть.

У Віденській декларації та Програмі дій Всесвітньої конференції 1993 року з прав людини вказано, що широко розповсюджена абсолютна бідність перешкоджає повному та ефективному виконанню прав людини, отже, її негайне скорочення й остаточна ліквідація повинні залишатися першочерговим завданням для міжнародного суспільства [3].

На думку експертів Міжнародної організації праці, бідність виникає через проблеми неефективності соціально-економічної системи і структурних помилок. Проблема бідності – це складний багатоплановий механізм, причини виникнення якого мають як національний, так і міжнародний характер. На сучасному етапі становлення інституту бідності неможливо знайти універсального вирішення цієї проблеми, яке можна було б застосувати на глобальному рівні. Основне місце для вирішення проблем, які стосуються бідності, посідають програми для конкретних країн, які спрямовані на боротьбу з бідністю, і міжнародні зусилля на підтримку заходів, що вживаються на національному рівні, а також паралельне здійснення процесу створення міжнародних умов, що сприяють її вирішенню [4].

Держави-члени ООН висловили рішучість скоротити вдвічі до 2015 року бідність населення, що має дохід менше ніж 1 \$ у день, 8 вересня 2000 року прийнявши програму, в якій містились цілі, що закликали нації до міжнародного партнерства з метою ліквідації крайньої бідності, які стали називатися «Цілі розвитку тисячоліття» (ЦРТ). Перша мета спрямована безпосередньо на подолання бідності, а інші сім цілей також тісно пов'язані з бідністю та її усуненням [5]. Проте про ефективність цього акта говорити складно, так як рівень бідності людей якщо і скорочується, то невеликими темпами.

Ураховуючи неподільність, взаємопов'язаність і взаємозалежність прав людини, можна сказати, що дотримання й виконання всіх прав людини є важливим для подолання бідності [6]. Деякі права можна назвати особливо важливими в цьому контексті, а саме: право на особисту безпеку, право на освіту, право на достатнє харчування, право рівного доступу до правосуддя, гідну працю, забезпеченість житлом і певні політичні права і свободи.

Порушення права на охорону здоров'я аргументується тим, що поганий стан здоров'я може вплинути на як на успішність дитини в навчанні, так і на продуктивність праці дорослих осіб. Життя в недостатньому забезпеченні може призвести до поганого харчування, а отже, і до посилення впливу шкідливих умов середовища на здоров'я, що може значно погіршити його стан. Надання можливості отримати освіту всім людям із низьким доходом або його відсутністю є одним із найефективніших способів у боротьбі з бідністю. Для цього створюються безкоштовні програми для підтримки бідних обдарованих дітей. З отриманою освітою бідні люди матимуть змогу реалізувати своє право на безпечну працю, адже досить часто вони мають обмежені можливості в пошуку роботи. Проблемою є й те, що такі люди часто зазнають жорстокого поводження з боку керівників і співробітників. Як наслідок, багато з них працюють у небезпечних умовах і залучені до нелегальних, тимчасових, низькооплачуваних робіт із можливою експлуатацією дитячої праці, виконують роботу в небезпечних і шкідливих для життя і здоров'я умовах та інші роботи, умови яких подібні до рабства.

Відсутність джерел фінансування впливає на рівень харчування. Життя в бідності часто призводить до голоду й недоїдання, внаслідок чого людина страждає як фізично, так і морально.

Право на забезпеченість житлом є правом кожної людини отримати безпечне та надійне житло. Найбідніші люди переважно живуть у бідних районах у невідповідних житлових умовах або взагалі є безпритульними. Порушення прав на безпечне житло тягне за собою те, що бідні люди стають економічно та соціально незахищеними, вони часто зазнають фізичного впливу, домагань, дискримінації та залякування.

Життя в бідності може негативно вплинути на самооцінку людини, не дає змоги з'являтися в громадських місцях без сорому і брати активну участь у громадському та культурному житті, цим порушується її право на достатній рівень життя.

Не менш важливим є й право рівного доступу до правосуддя. Бідні особливо незахищені щодо дискримінації у сфері правосуддя. Досить часто вони не можуть отримати захист у суді, оскільки вони не мають достатньо грошей, щоб оплатити відповідні послуги. І навіть якщо доступна безкоштовна юридична допомога, не існує впевненості, що людина залишилась достатньо поінформована й у тому, що буде встановлена справедливості у судовому порядку. До того ж практика показує, що бідних людей частіше звинувачують у злочинній поведінці.

У результаті дискримінації та ізоляції від суспільства вказана частина населення часто не має інформації, можливості й досвіду, які необхідні для активної участі в прийнятті політичних рішень, а отже, і не може повною мірою реалізувати свої політичні права і свободи.

Декларація про право на розвиток, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1986 році, є першим міжнародним інструментом, у якому пропонується підхід, розроблений на основі прав людини, спрямований на розвиток людини й боротьбу з бідністю [7].

Незалежний експерт ООН з питань захисту прав на розвиток, д-р Арджун Сенгупта заявив, що ліквідація бідності є важливим елементом у просуванні та реалізації розвитку людини як одного з прав людини, а також наголосив на необхідності надання доступу до таких сфер обслуговування, як охорона здоров'я, освіта, житло й харчування для бідних, з метою підвищення їхнього потенціалу, щоб вийти з бідності.

А. Сенгупта також пояснює, що право на розвиток можна розглядати як вектор різних прав, тому право на розвиток буде виконуватися тільки у випадку, якщо всі права людини будуть виконуватися або якщо принаймні одне право буде виконуватися, а інші права не будуть порушуватися. Якщо деякі права виконуються тоді, як окреме право порушується, не може бути й мови про повне виконання прав людини на розвиток [8].

У Декларації про право на розвиток, а саме в статті 1, указано, що право на розвиток є невід'ємним правом людини, в силу якого кожна людина, як і всі інші, має право брати участь,

робити свій внесок у розвиток держави, користуватися правом на економічний, соціальний, культурний і політичний розвиток, причому всі права людини та основні свободи повинні повністю виконуватися. На цьому етапі розвитку людства, незважаючи на стрімкий розвиток економіки держав, усе ж залишаються незахищені верстви населення, які потребують підтримки, яку повинна забезпечити держава.

Висновки

Держави мають юридичні зобов'язання щодо людей, які живуть у бідності, й усі ці зобов'язання повинні виконуватися з неухильним дотриманням соціальних, економічних, культурних, громадянських і політичних прав людини.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права пояснює, що всі права повинні виконуватися «в індивідуальному порядку за міжнародної підтримки та співробітництва». Це не лише держава, а й міжнародна відповідальність розвинених країн, а також інших держав, які «в змозі допомогти» в боротьбі з бідністю. Отже, ліквідація бідності – це виконання зобов'язань у галузі прав людини. Потрібно більше уваги приділяти боротьбі з бідністю, тому що рівень бідності населення впливає на розвиток держави та певною мірою впливає на міжнародні відносини держави.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини (рос/укр) ООН : Міжнародний документ від 10.12.1948 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Європейська соціальна хартія (ETS N 35) (укр./рос.) : Міжнародний документ від 18.10.1961

В статтє исследована проблема бедности и ее влияние на уровень жизни человека, указаны негативные последствия, к которым приводит бедность. Анализируется влияние уровня жизни человека в бедности на состояние выполнения и соблюдения его основных прав и свобод. На основе полученных результатов сделаны соответствующие выводы по урегулированию проблем преодоления бедности.

Ключевые слова: бедность, глобальная проблема, негативное влияние, государство, свобода, несоблюдение права, преодоление проблем.

This article examines the problem of poverty and its impact on the standard of living of a person, the negative consequences of which leads to poverty. The influence of the level of human life in poverty on the state of implementation and observance of its fundamental rights and freedoms is analyzed. On the basis of the obtained results, relevant conclusions were made regarding the solution of the problem of poverty eradication.

Key words: poverty, global problem, negative influence, state, freedom, non-compliance, problem solving.

№ ETS № 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_300.

3. Віденська декларація та Програма дій ООН : Міжнародний документ від 25.06.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_504.

4. Конференція ООН по оточуючій середі і розвитку. Рио-де-Жанейро, 1992 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml.

5. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй. Принята Резолюцією 55/2 Генеральної Ассамблеї от 08.09.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.

6. Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй з питань захисту прав людини, принципи і керівництва з правозахисного підходу для Стратегії боротьби з бідністю, HR/PUB/06/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.coe.int/uk/web/compass/poverty?p_p_id=coepdfexport_WAR_coepdfexportportlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&coepdfexport_WAR_coepdfexportportlet_currentURL=http%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fuk%2Fweb%2Fcompass%2Fpoverty.

7. Декларація про право на розвиток ООН : Міжнародний документ від 04.12.1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_301.

8. Сенгупта А. Право людини на розвиток : [доповідь незалежного експерта з питань захисту прав людини на розвиток] / А. Сенгупта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/78e0cb0e6e6ea624c1256961004f7a98/\\$FILE/G0015327.pdf](http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/78e0cb0e6e6ea624c1256961004f7a98/$FILE/G0015327.pdf).